

THE ROLE OF THE NORMS AND VALUES, OF RELIGIOUS AFFILIATION AND THE DEMOGRAPHIC POLICIES IN THE DEMOGRAPHIC BEHAVIOUR OF THE ETHNIC HUNGARIAN POPULATION IN TRANSYLVANIA

Gyorbiro Nora Alice, Ph.D School of Sociology, Babes-Bolyai University, Cluj-Napoca

Abstract: The study presents the results of a sociological research carried out in Bihor county on a sample of 470 ethnic Hungarian women, who belonged to the Calvinist, Roman-Catholic and various neo-protestant churches, and on a more restricted sample of 190 ethnic Hungarian women from Romania who are members of the diaspora settled in Germany. The primary aim of the research was to analyze the role of the religious influences over the attitudes towards the demographic decisions and the demographic behaviour of the female population in the fertile age. An other aim was the analysis of the social-cultural and the economic context in this aspect. The results of the research show, contrary to the initial hypothesis, that the religious, economic and social aspects have a low level of influence in this aspect. The most important factors proved to be the level of education and the way the women see their chances in terms of coordinating the birthgiving and the advancing in their careers.

Keywords: nationality, religious affiliation, fertility, religiosity, demographic behaviour

Introducere, actualitatea temei

În cazul demografiei există un consens general cu privire la faptul că ritmul de schimbare în domeniul populației se desfășoară lent, consecințele fiind constatabile doar după o perioadă de câteva decenii (Preston, Heuveline, Guillot, 2000).

Astfel, deviațiile constatabile în volumul și structura unei populații reprezintă în majoritatea cazurilor efectul unor intervenții de politici demografice anterioare, excepție fiind probleme de altă natură ca de exemplu războaie, calamități naturale, migrație etc. Totodată, datele statistice privind natalitatea permit prevederea tendințelor viitoare, nu doar în ceea ce privește volumul populației, ci și referitor la alte fenomene economico-sociale majore, direct legate de structura populației. Pornind de la studiul acestor date apare clar, în cazul statelor Europene, o descreștere drastică a populației în următoarele decenii, precum și o schimbare pe grupe de vârstă, având ca urmare scăderea populației active comparativ cu populația vîrstnică, inactivă.

Decizia în legătură cu planificarea familială, numărul de copii pe care o femeie sau o familie se decide să îl aibă este produsul unor multitudini de factori, printre care trebuie să menționăm costurile de creștere a copiilor, situația economică a familiei, statutul marital precum și gradul de compatibilitate al serviciului femeii și al ambițiilor profesionale cu posibilitatea de îngrijirea copiilor.

În cazul României cercetătorii în domeniul demografiei trag semne de alarmă. Astfel Vasile Ghețau afirmă că “România va intra, în curând, în al 15-lea an de deteriorare a situației

demografice, fără semne de redresare. Relativa stabilitate a natalității și mortalității generale în ultimii ani nu poate fi omisă ori neglijată” (Ghețău, 2014).

Trebuie specificat că nivelul indicatorului care este necesar pentru reproducerea populației, rata totală a fertilității cu valoarea de 2.1, nu este atinsă în nici o țară a Uniunii Europene, pe când în 37 de țări valoarea acestui indicator se situează peste 4, media mondială fiind de 2.47. Țara cu valoarea cea mai ridicată din cadrul Uniunii Europene este Irlanda cu valoarea 2, pe când România se situează la o distanță semnificativ mare privind această valoare, la 1.53. (World Population Prospects, 2015).

Conform estimărilor lui Voicu (2008) numărul născuților vi în Europa Centrală și de Est pe parcursul ultimilor 21 de ani s-a înjumătățit.

Situația populației maghiare din Transilvania prezintă un tablou similar. Conform ultimelor cercetări, această valoare se prezintă la 1.3 (Speder 2009). Această valoare pare să se ajusteze în tendințele generale ale populației din România.

În această situație ceea ce pare să fie de așteptat, previzibil în viitor, o reprezintă îmbătrânirea populației și deficitul forței de muncă, cu toate consecințele negative ale acestui fenomen.

În plus, pe lângă cele semnalate, Vasile Ghețău notează că în cazul României volumul neprevăzut de mare a migrației externe va amplifica gradul de deteriorare a tabloului demografic general și precizează totodată că situația creată în România reprezintă de fapt rezultatul cumulativ al principalilor factori demografici: fertilitatea, mortalitatea și migrația din ultimele decenii. (Ghețău, 2014).

Autorul susține că ritmul de scădere a populației și îmbătrânirea nu poate fi stopată, dar există totuși diverse metode de diminuare a acestui proces. Din acest motiv consideră că sunt necesare cercetări pentru a se constata exact cauzele care duc la reducerea natalității, în ideea de a se găsi soluții spre redresare.

Referindu-se la statistici, trage semne de alarmă spunând că îmbătrânirea populației s-a accentuat an de an în România. Populația vârstnică de 65 ani și peste a ajuns să depășească cu 350.000 persoane populația tânără de 0-14 ani. Indicele de îmbătrânire demografică a progresat de la 107,9 (începutul anului 2017) la 110,7 persoane vârstnice la 100 persoane tinere (începutul anului 2018). Consideră că situația creată generează consecințe în presiunea progresivă asupra generației de mijloc, care trebuie să susțină generația celor care au ieșit din activitate. Este de părere că pentru a stopa acest proces, se cer studiate motivele în profunzime.

Abordări teoretice privind scăderea natalității

Din punct de vedere sociologic putem vorbi de trei direcții majore de interpretare a acestui fenomen.

Prima și cea mai controversată este abordarea din punct de vedere valoric-moral. Această abordare situează în prim plan paradigma secularizării, paradigmă care la nivel global determină atitudini ferme privind familia, natalitatea, atitudini cu privire la avort, respectiv la utilizarea practicilor moderne de planificare familială. În literatura de specialitate se menționează faptul (Davie, 2003) că aceste valori se transformă în norme sociale și în acest context influențează comportamentul populației, chiar și în acele cazuri în care persoanele în cauză nu se consideră a fi religioase.

În această idee, un grup de cercetători de la Universitatea din Oradea (Ștefănescu, Bekesi, Săveanu 2009) notează, referitor la situația demografică îngrijorătoare din Europa Occidentală, că scăderea drastică a populației este rezultatul comportamentului religios, influențat de procesul de secularizare.

A doua abordare teoretică pornește de la perspectiva schimbărilor sociale, presupunând că natalitatea nu depinde de factori materiali, nici de valori morale, ci de factori de optimism și credința în stabilitatea socială (Mack 1997).

Cea de a treia perspectivă vizează anumite argumente individualiste care se referă la acele valori posmoderne, liberale, care domină în primul rând societățile apusene.

Esența acestor teorii constă în faptul că, indivizii, profitând de posibilitățile oferite de mijloacele de planificare moderne, se află în situația de a alege tipul de familie pe care-l doresc, numărul de copii, respectiv vârsta la care doresc nașterea acestor copii. Această posibilitate oferă în același timp și șansa individuală de a amâna nașterea copiilor până în momentul în care din punct de vedere subiectiv li se pare momentul optim pentru ca acești copii să poată beneficia de posibilități maxime, benefice în privința școlarizării, a asistenței medicale, a bunurilor materiale etc. Adepții acestor argumentări susțin că acești factori sunt mai puternic apreciați de către indivizi decât șansa de a avea familie numeroasă, șansa copiilor de a avea frați, ceea ce presupune totodată că aceștia să beneficieze în mod limitat de resursele amintite, la care de altfel ar avea mai mare acces.

O serie de cercetări întreprinse având ca temă prevalența bunurilor materiale, a hedonismului specific secolului XXI, emanciparea feminină, orientarea spre carieră a femeilor (Generation and Gender Survey), par să fi infirmat parțial această ipoteză.

Aceste cercetări au fost întreprinse la începutul anilor 2000 și efectuate în 19 țări europene. Studiile au fost efectuate pe eșantioane reprezentative și s-au axat pe comportamentul demografic al populației feminine, atitudinea față de familie, numărul de copii doriți, etc.

Rezultatele publicate ale acestor studii (Caporali, Neyer, Grigoreva, Klüsener, Krapf, Kostova, 2016) au demonstrat pe de o parte că toți acei factori care se credeau a fi responsabili de scăderea fertilității, factori legați de stilul de viață liberal respectiv individualismul au contribuit la scăderea natalității. Pe parcursul cercetării s-a dovedit că numărul de copii doriți de femei, familii, se situează totuși la valori între 1,8 și 2,5.

Aportul important al acestor cercetări constă în faptul de a fi prezentat, că în cazul în care în diverse țări numărul de copii doriți s-ar fi realizat, scăderea demografică nu ar avea efecte atât de drastice. Autorii studiului au subliniat ca problemă de bază faptul că numărul de copii doriți la tinerețenu s-a realizat, adică numărul de copii născuți de femeile intervievate rămâne sub numărul celor pe care i-ar fi dorit.

Pornind de la această constatare autorii studiului consideră că, în vederea redresării natalității în țările europene, nu trebuie neapărat lucrat la „mentalitate”, ci e posibil să se intervină prin diverse mijloace ale politicilor sociale menite să vină în folosul acelor familii care ar dori un număr mai mare de copii, dar datorită diverselor împrejurări nu pot realiza acest lucru.

Precizări metodologice

Cercetarea prezentă a pornit de la premiza sus amintită și în acest sens s-a axat pe studiul comportamentului demografic al femeilor aflate la sfârșitul perioadei active din punct de vedere al fertilității.

Cercetarea s-a desfășurat pe două arii distincte : în județul Bihor și în regiunea Baden Wurtemberg Germania.

Eșantionul reprezentativ asupra populației feminine de naționalitate maghiară din județul Bihor a cuprins pe de o parte un număr de 456 persoane între 40-44 ani, pe de altă parte un număr de 173 femei în aceeași categorie de vârstă, tot de naționalitate maghiară provenite din Transilvania, stabilite permanent, sau temporar în Germania.

Aici trebuie să menționez că, cel de al doilea eșantion nu poate fi considerat a fi reprezentativ, din acest motiv datele preliminare referitoare la această populație prezintă doar un caracter orientativ.

În cazul acestei populații tehnicercetării cantitative a fost suplinită prin tehnica interviului online.

Prelucrarea statistică referitoare la prima grupă de populație a fost efectuată prin metoda S.P.S.S.

Selectarea persoanelor cuprinse în eșantion s-a efectuat prin tehnica eșantionului aleator stratificat în arii urbane și rurale din județul Bihor.

Colectarea datelor s-a efectuat prin tehnica interviului direct pe bază de chestionar aplicat celor 456 femei, respective prin tehnica interviului online-femeilor stabilite temporar sau definitiv în Germania.

Cercetarea s-a desfășurat în perioada februarie 2017-martie 2018.

Obiectivul cercetării

Obiectivul principal al cercetării este surprinderea diferenței dintre numărul de copii doriți de către femei la vârsta de 18 ani și numărul de copii realizați până la sfârșitul perioadei fertile (40-44 ani).

Am fost interesați totodată de distribuția acestor valori în funcție de gradul de religiozitatea persoanelor.

Un alt obiectiv al cercetării îl reprezintă surprinderea factorilor care contribuie la realizarea țelurilor privind numărul de copii la 18 ani, sau dimpotrivă împiedică realizarea acestui deziderat.

Un al teilea obiectiv îl constituie surprinderea influenței pe care o exercită migrația, rezidența în Germania, asupra planificării familiare, în luarea deciziei de a naște copii, dacă acest lucru exercită vreun rol, sau aduce vreo schimbare în atitudinea față de numărul de copii doriți.

Ipotezele cercetării

În stabilirea ipotezelor am pornit de la rezultatele unor cercetări naționale și internaționale. Astfel, în ceea ce privește rolul situației materiale, respectiv caracteristicile statusului ocupational asupra problemei studiate, am pornit de la concluziile formulate de Forbes (2006) și Osawa (2010).

În ceea ce privește influența religiozității am pornit de la studiile întreprinse de Ștefănescu, Bekesi și Săveanu (2009).

Astfel, ipotezele cercetării au presupus dependența gradului de realizare a numărului de copii doriți de către femei la vârsta de 18 ani de următorii factori: aprecierea subiectivă a situației materiale, gradul de religiozitate a femeii, caracteristicile locului de muncă, gradul de libertate al programului de lucru, situația maritală, respective apropierea de părinți, în sens rezidențial.

Prezenta lucrare își propune prezentarea doar a unei părți din această cercetare și anume presupusa relație dintre gradul de religiozitate al femeilor și realizarea dezideratului referitor la nașterea numărului de copii doriți la vârsta de 18 ani, respectiv formularea unor concluzii orientative în legătură cu comportamentul demografic al persoanelor stabilite definitive sau permanent în Germania.

Caracteristicile eșantionului

Pentru a avea o perspectivă mai largă asupra cercetării efectuate, consider în primul rând că este necesară prezentarea detaliată a eșantionului pe care s-a efectuat studiul.

Eșantionul din județul Bihor a cuprins un număr de 456 femei, grup reprezentativ pentru un număr de 5800 femei de naționalitate maghiară din județul Bihor, femei cu vârstă între 40-44 ani.

Înceea ce privește distribuția eșantionului pe zone de rezidență urban/rural se prezintă următoarea situație: dintre cei intervievați 61% locuiesc în orașe, 39% locuiesc în mediu rural.

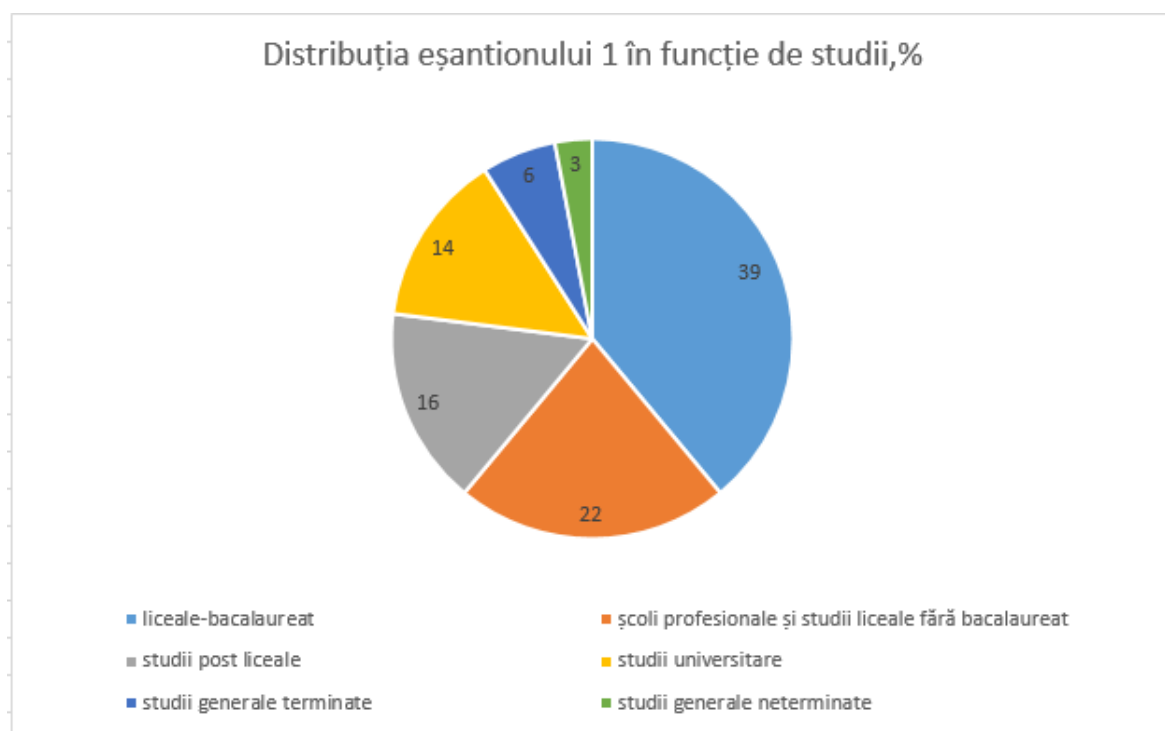
Prevalența persoanelor citadine se explică prin faptul că în alcătuirea eșantionului am pornit de la ideea potrivit căreia, în parte femeile care actualmente se află în grupa de vârstă de 40-44, ani, stabilite în orașe, în mare majoritate sunt de proveniență rurală, fapt ce poate influența în mare parte structurarea opiniilor și a atitudinilor față de problema în cauză.

Ulterior s-a constatat că din cei 61% care locuiesc actualmente în orașe, 20% sunt de proveniență rurală.

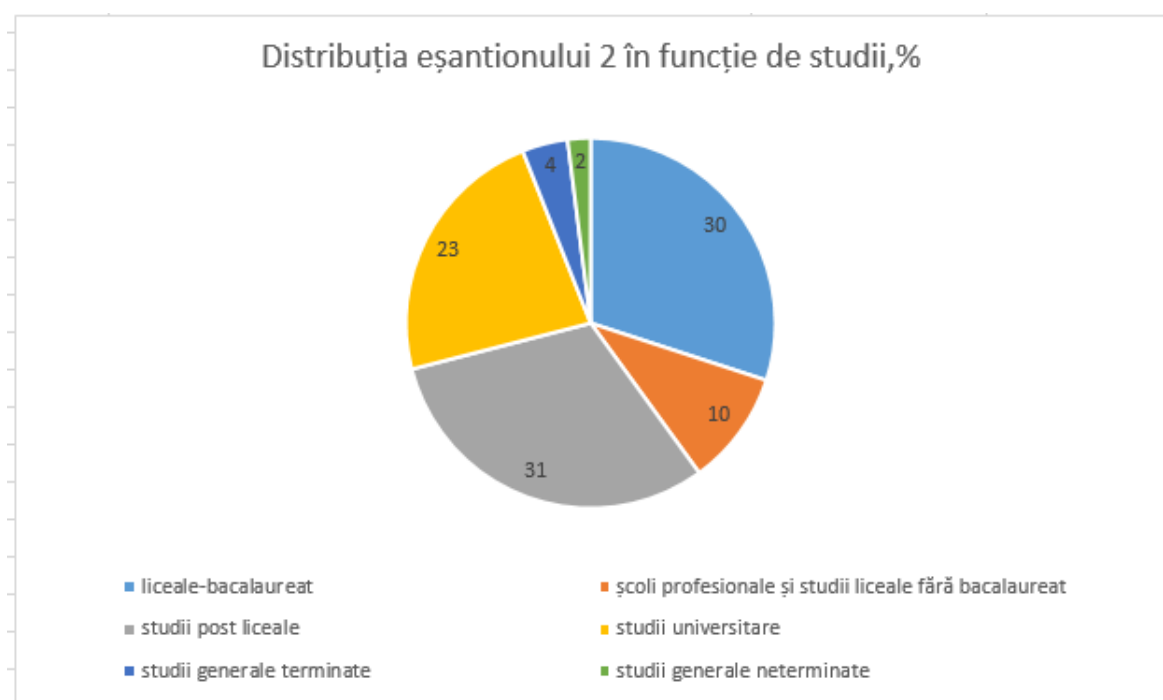
Referitor la situația maritală: mai mult de trei sferturi dintre femeile care au intrat în eșantionul nostru sunt căsătorite, procentul celor necăsătorite se situează sub 5%.

În ceea ce privește distribuția în funcție de studii, precum se vede în graficul de mai jos, majoritatea persoanelor sunt cu studiile liceale terminate, iar dacă adăugăm și numărul femeilor cu studii superioare, putem afirma că jumătate din eșantionul nostru dispune de studii liceale și universitare. Totodată apare și polul opus, aproape 10% posedă doar studii elementare.

În continuare în prezentarea structurii eșantionului se va numi eșantion 1 eșantionul de 456 femei din județul Bihor, respectiv eșantion 2 cel al femeilor din Germania, precizând totodată că acest eșantion nu prezintă criterii de reprezentativitate

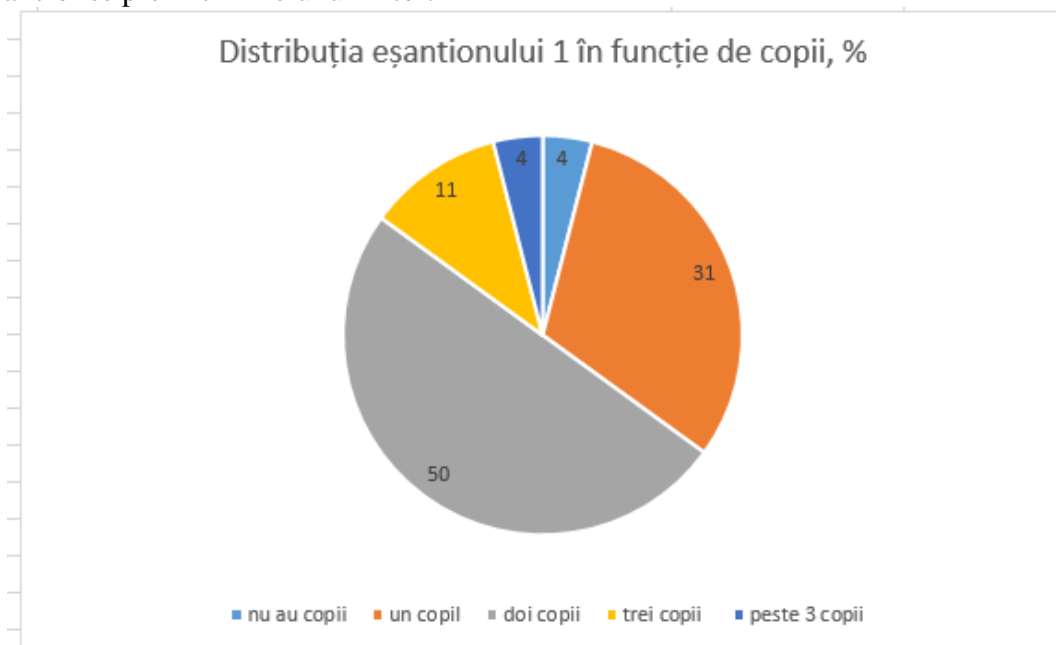

Grafic nr.1. Distribuția eșantionului 1 în funcție de nivelul de studii,%

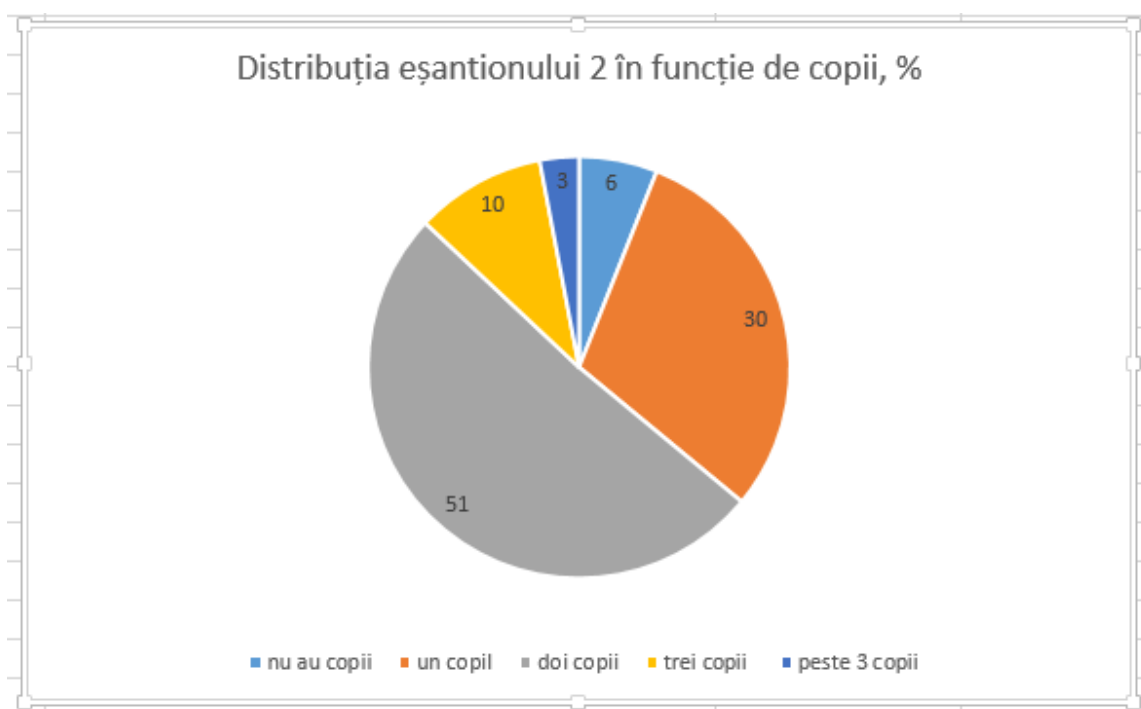

Grafic nr.2. Distribuția eșantionului 2 în funcție de nivelul de studii,%

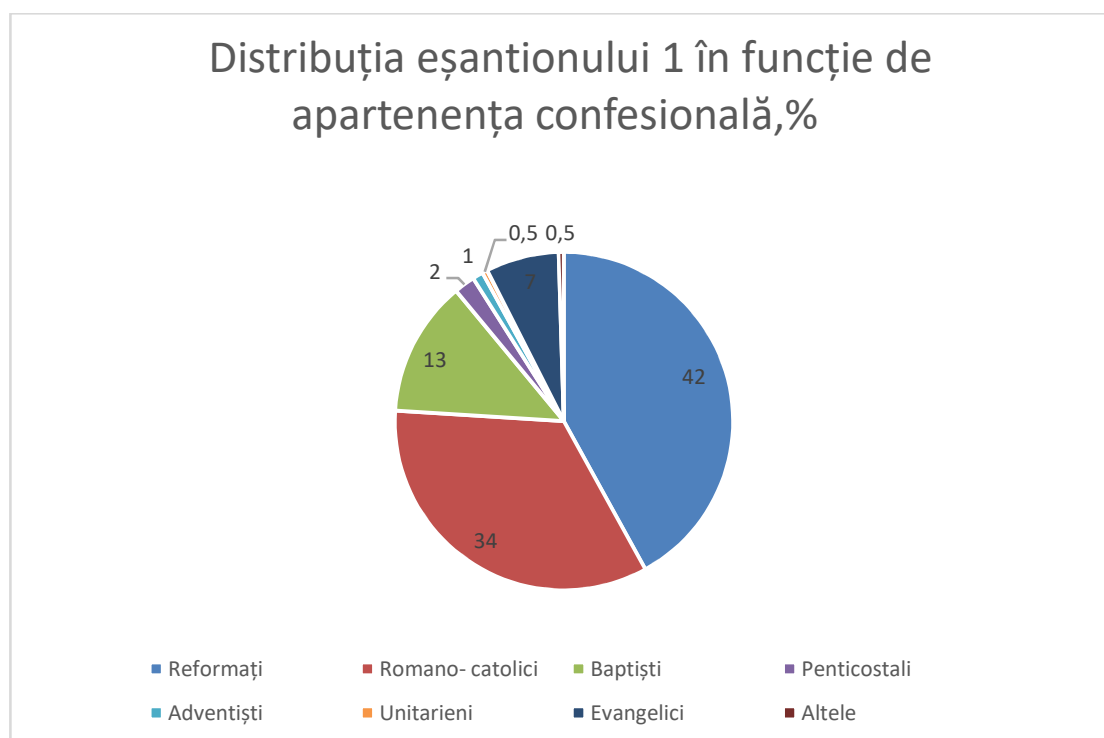
În ceea ce privește numărul de nașteri, adică numărul de copii pe care-i dețin, distribuția eșantioanelor se prezintă în felul următor:

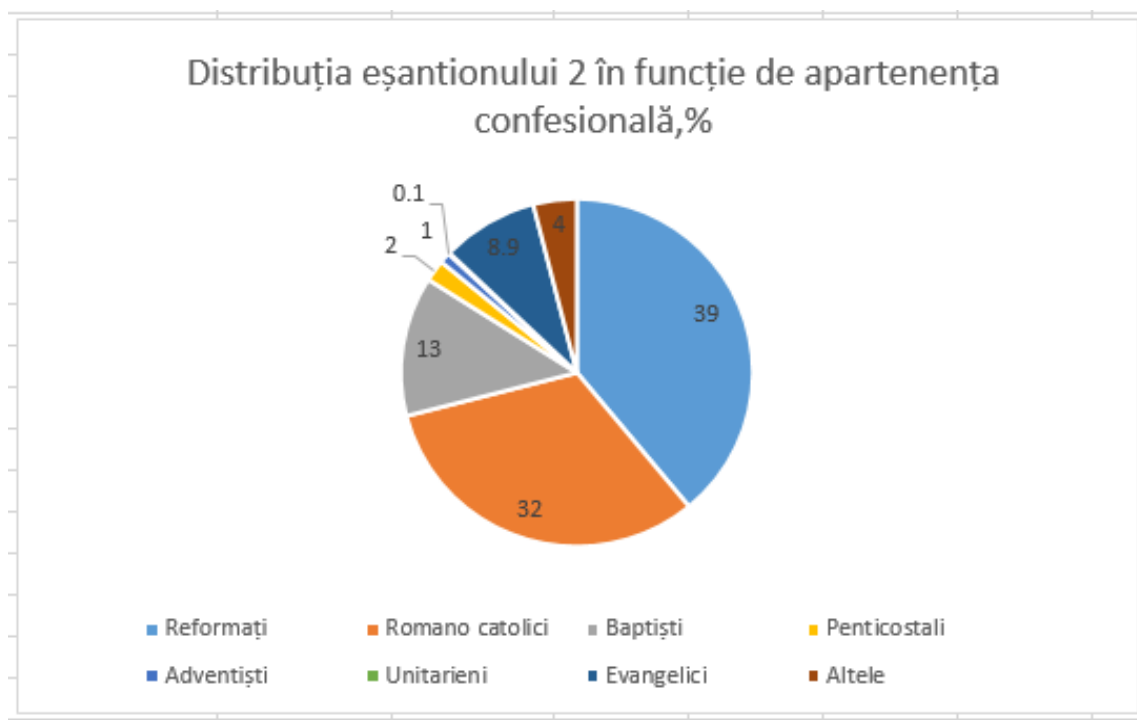
Grafic nr.3 Distribuția eșantionului 1 în funcție de copii, %

Grafic nr.4. Distribuția eșantionului 1 în funcție de copii, %
 După cite se vede, distribuția celor două eșantioane este aproape similară.
 Referitor la apartenența confesională sunt edificatoare datele de mai jos.

Grafic nr.5. Distribuția eșantionului 1 în funcție de apartenența confesională, %

Grafic nr.6. Distribuția eșantionului 1 în funcție de apartenența confesională, %

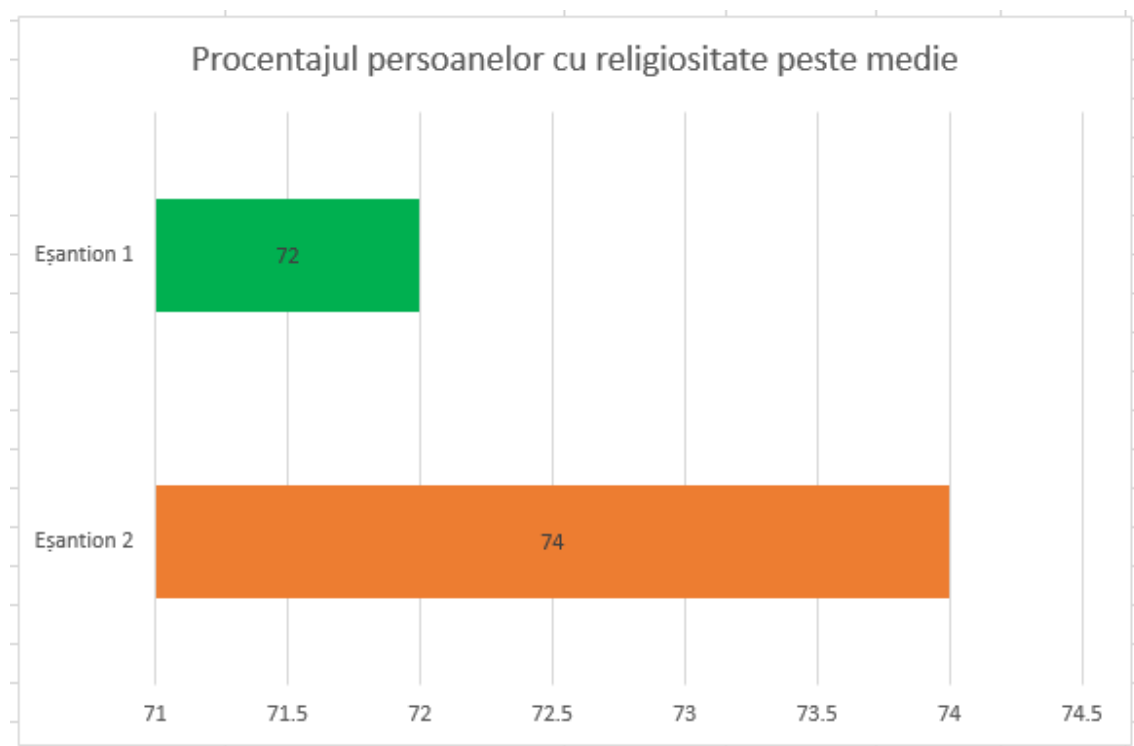
Din comparația celor două grafice, ceea ce apare în mod evident este că în rândul celor stabiliți în Germania este mai puternic reprezentat procentul populației aparținând confesiunii evanghelice.

Pentru măsurarea religiozității s-a creat un indicator compus prin cumularea valorilor obținute pe măsurarea dimensiunii credinței, a dimensiunii rituale și pe dimensiunea implicării în diverse activități ecleziastice. Prin cumularea valorilor și calcularea valorilor medii s-a obținut un indicator compus pe o scală între 3(nu este religios) 13(foarte religios)

Valoare medie 8,16, dispersie 2,371 (N:456)

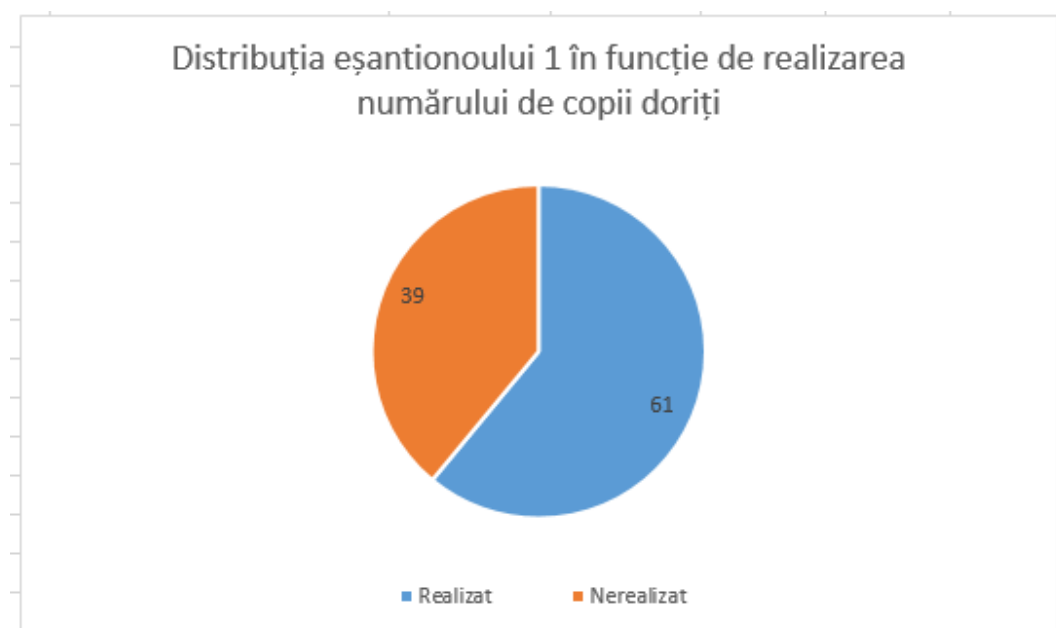
După cum apare în graficele de mai jos, gradul de religiozitate declarat al persoanelor stabilite în Germania prezintă valoare mai ridicată în comparație cu cealaltă populație. Acest fapt necesită cercetări mai aprofundate. Din interviurile efectuate până în prezent, ceea ce apare este faptul că prin apartenența la colectivități religioase se încearcă întărirea factorului identitar.

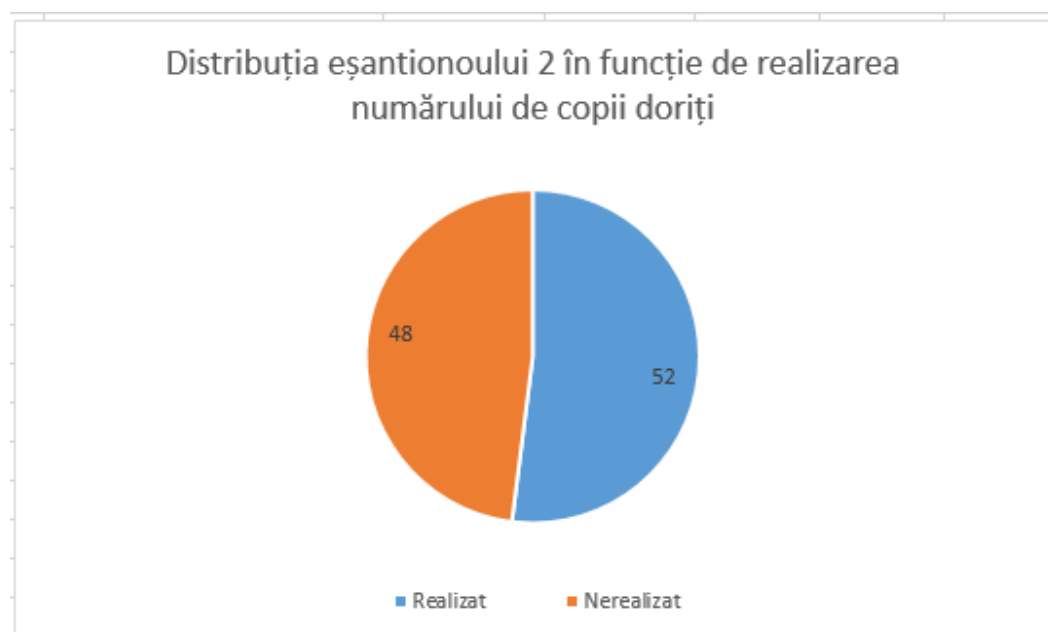

Grafic nr.7 Procentajul persoanelor cu religiozitate peste medie

Mai departe am fost interesați de faptul dacă intensitatea religiozității se regăsește, sau nu în comportamentul demografic al populației studiate.

Grafic nr. 8. Distribuția eșantionului 1 în funcție de realizarea/nerealizarea numărului de copii doriți, %

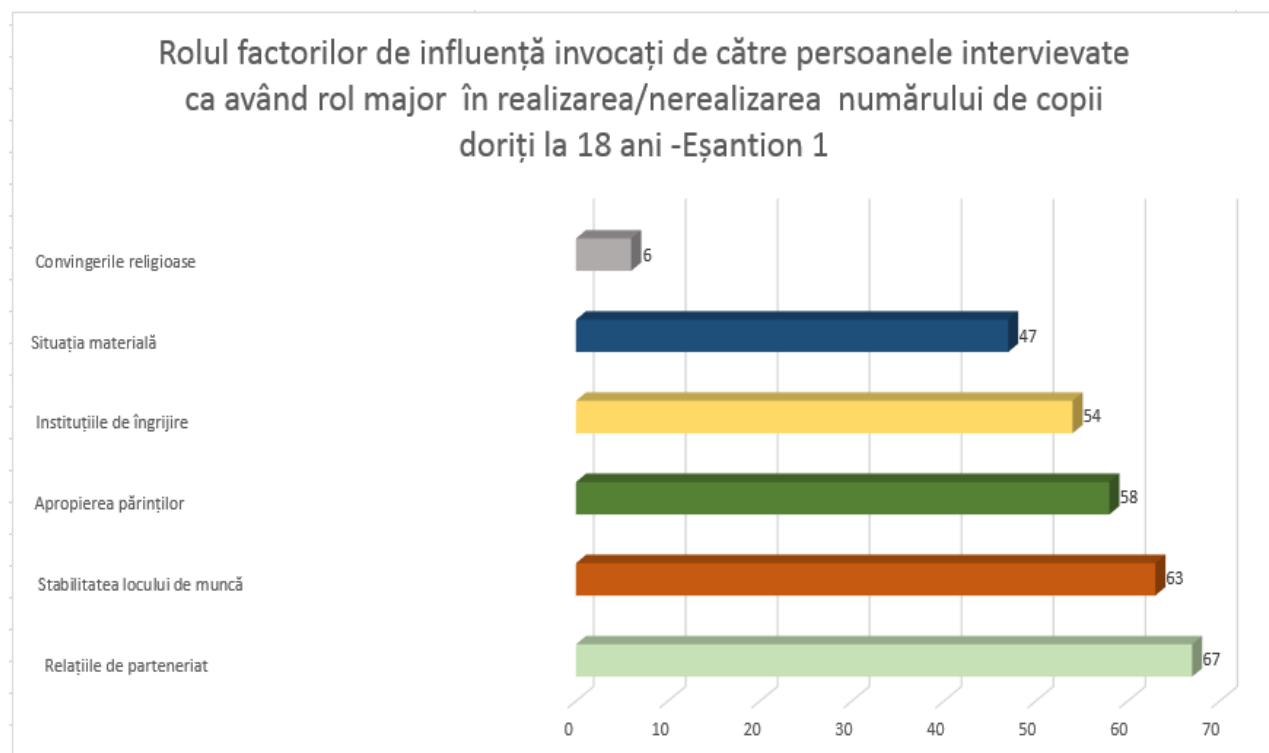
Grafic nr. 9. Distribuția eșantionului 2 în funcție de realizarea/nerealizarea numărului de copii doriți, %

După cum se vede, în cazul populației stabilite în Germania, proporția femeilor care au reușit să-și realizeze dorința în privința planificării familiare este cu 10% mai scăzută decât cel al femeilor din Bihor.

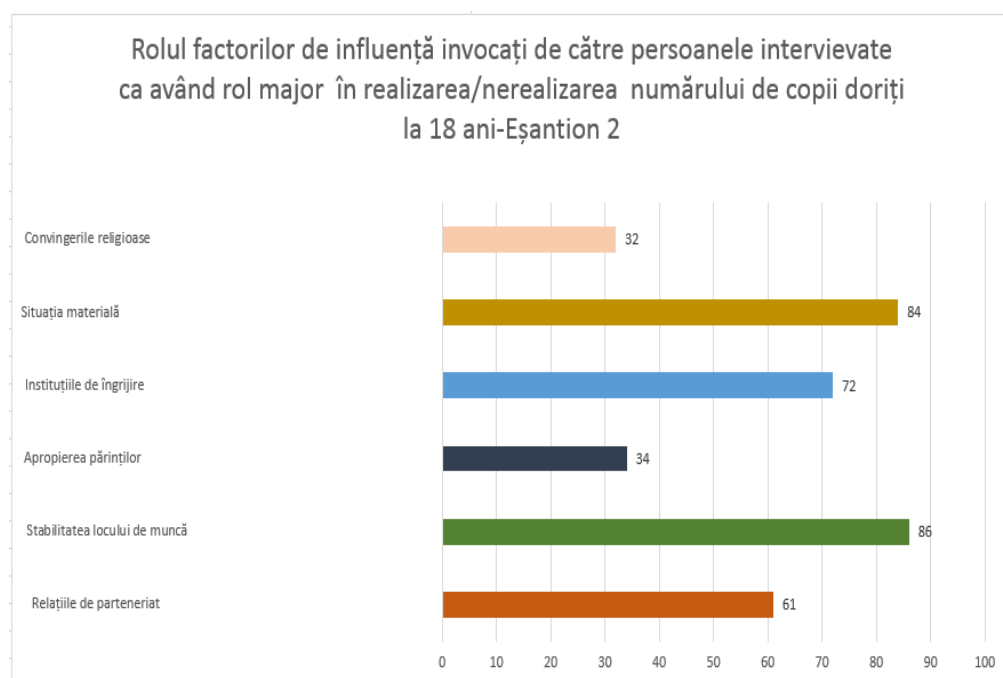
Pentru verificarea ipotezei referitoare la rolul religiozității în realizarea numărului de copii doriți s-a recurs la studiu de corelație între acești factori. După cum se prezintă datele studiului nostru, testul de semnificație nu a prezentat o corelație pozitivă între nivelul religiozității și nașterea copiilor doriți în tinerețe. Acest fapt pare să infirme ipoteza noastră inițială referitoare la rolul nivelului religiozității asupra comportamentului demografic. Diferențele constatate între grupul religiozității de peste medie și cel de sub medie este mai puțin de 0,02% , cele două grupe prezentând o similitudine valorică ridicată/($p:0,930$).

Mai departe, am fost interesați de circumstanțele pe care femeile le consideră ca fiind de importanță majoră în realizarea/nerealizarea numărului de copii doriți la 18 ani.

Din acest motiv, femeile au fost îndemnate săerarhizeze factorii jos enumerați și să precizeze factorul pe care îl consideră că prezintă cea mai mare importanță în acest context.

Grafic nr. 10. Rolul factorilor de influență invocați de către persoanele intervievate ca având rol major în realizare/nerealizarea numărului de copii doriți la 18 ani-Eșantion 1

Grafic nr. 11. Rolul factorilor de influență invocați de către persoanele intervievate ca având rol major în realizare/nerealizarea numărului de copii doriți la 18 ani-Eșantion 1

După cum se vede în graficele prezentate, în cazul populației stabilite în Germania, apare mult mai pregnant invocatul statutului material și stabilitatea locului de muncă, ca având rol important în decizia femeilor de a naște numărul de copii doriți în tinerețe.

În ceea ce privește ajutorul acordat în creșterea copiilor, în opinia femeilor stabilite în Germania, apropierea părinților pare să fie compensată prin funcționarea instituțiilor de îngrijire a copiilor.

În ceea ce privește situația maritală, părerea pare să nu difere semnificativ. Cu toate că în contextul cultural al țărilor din Occident instituția căsniciei a pierdut semnificativ din importanță, se pare că persoanele de proveniență din România păstrează valorile tradiționale legate de această instituție.

Rolul nivelului de școlarizare asupra gradului de realizare a numărului de copii doriți la vârsta de 18 ani

Eșantion 1

Studii	Gradul de realizare %
Studii superioare	80,0%
Studii postliceale	77,5%
Bacalaureat	53,7%
Școală profesională	65,9%
Școală generală	63,4%

Rolul nivelului de școlarizare asupra realizării numărului de copii doriți la vârsta de 18 ani Eșantion 2

Studii	Grad de realizare%
Studii superioare	78%,0%
Studii postliceale	81%.5%
Bacalaureat	38%
Școală profesională	54%
Școală generală	33%

Se pare că factorul educational apare cu cea mai mare putere explicativă în cazul ambelor populații în oportunitatea femeilor de a realiza numărul de copii doriți în tinerețe. Femeile cu studii superioare, contrar așteptărilor, reușesc să dea naștere numărului de copii, planificat în tinerețe, în mai mare măsură decât cele cu studii liceale, sau generale. Se pare că aceste persoane reușesc să gestioneze cel mai eficient resursele pe care le au la dispoziție în vederea realizării țelurilor personale.

Diferența ce apare în cazul femeilor cu studii generale considerăm că poate fi explicat prin diferența dintre condițiile de muncă și viață a celor două categorii de populație.

Dacă în cazul femeilor din Bihor, cu nivel de școlarizare scăzut, nașterea copiilor conferă acestora un statut considerat de către ele ca fiind socialmente acceptat, în cazul celor stabilite în Germania, un statut ocupational inferior nu prezintă în viziunea persoanelor intervievate garanții referitoare la siguranța locului de muncă și al situației material, ceea ce pare, conform studiului nostru, să reprezinte obstacole în nașterea numărului de copii planificați anterior.

Cu toate că cercetarea noastră prezintă limite metodologice referitoare la volumul și structura eșantionului, rezultatele conturează anumite ipoteze de lucru, care considerăm că ar putea constitui premisele unor cercetări mai ample în domeniul abordat. Pe lângă limitele metodologice amintite, una dintre limite considerăm a fi faptul că studiul s-a axat doar pe analiza atitudinilor populației feminine, fără a se cunoaște atitudinea și comportamentul bărbaților față de planificarea familială.

BIBLIOGRAFIE

- Caporali, A., & Neyer, G., & Grigoreva, E., & Klüsener, S., & Krapf, D., & Kostova, D. (2016). [*The Contextual Database of the Generations and Gender Programme: Concept, content, and research examples*](#). Demographic Research, 1, 34-71.
- Davie, G. (2003). *Predicting religion: Christian, Peculiar and Alternative Future*. London, Ashgate Publishing
- Forbes, S. (2006). *A Natural History of Families*. New Jersey, Princeton University Press
- Ghețau, V. (2014). *Declinul demografic al României: ce perspectivă?* Sociologie Românească Vol II, 21-42
- Mack, D. (1997). *The assault on parenthood: how our culture undermines the family*. New York, Simon and Schuster
- Osawa, M. (2010). Flexible Employment and the Introduction of Work Life Balance Program sin Japan LEXI. In Christensen K. & Schneider B. (Eds.), *Workplace Flexibility: Realigning 20th-Century Jobs for a 21st-Century Workforce* (pp. 303-316). Cornell University Press
- Preston, S., & Heuveline, P., & Guillot, M. (2000). *Demography: Measuring and Modelling Population Processes*. Boston, Blackwell Publishing
- Spéder, Zs. (2009). *Az anyaországi és az erdélyi magyar népességet összehasonlító kutatásról, az átmenet magyarországi és romániai kontextusáról*. in Spéder, Zs. ed. (2009). *Párhuzamok- Anyaországi és erdélyi magyarok az ezredfordulón*. Budapest, KSH Népeségtudományi Kutatóintézet
- Ștefănescu, F., & Bekesi, D., & Săveanu, S. (2009). *Religie și natalitate*. În volumul Conferinței naționale Educație și schimbare socială, Universitatea din Oradea
- Voicu, B. (2008). *Capitalul social ca premisă a dezvoltării durabile*. Rev. Calitatea Vieții, XIX, pag. 85-105.
- Voicu, M. (2001). *Modernitate religioasă în societatea românească*. Sociologia românească, Nr 1-4, 70-94
- World Population Prospects, (2015). United Nation, New York
http://esa.un.org/unpd/wpp/Publications/Files/Key_Findings_WPP_2015.pdf Accesat în septembrie 2017